

Motion till riksdagen 2007/08:So407

av **Lars U Granberg (s)**

Utökade vårdmöjligheter för förövare

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förebyggande insatser bör utredas för att förhindra att potentiella förövare begår sexualbrott mot barn.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda om inte den frivilliga behandlingen som erbjuds sexualbrottsförbrytare under fängelsevistelsen kan utökas till att även omfatta möjlighet till behandling efter avtjänat straff.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att forskning bör uppmantras för att bättre förebygga denna typ av brott, i synnerhet på området kommersiell sexuell exploatering av barn, för att bl.a. utreda vilken specifik förövarproblematik och motsvarande behandling som barn som varit utsatta för kommersiell sexuell exploatering kräver.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ytterligare medel bör tillsättas för att snabbare kunna utreda barnpornografibrott och andra sexualbrott mot barn.¹

¹ Yrkandena 1, 2 och 4 hänvisade till JuU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Under årens lopp har Ecpat, End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes, erfarit att det har varit svårt för personer som känner en stark sexuell dragning till barn att få hjälp av samhället innan ett brott har begåtts. Frivillig behandling erbjuds först när brottet redan har begåtts och under själva fängelsevistelsen. I en utvärdering från 2004 som Ecpat lät genomföra svarade en mamma på frågan "Hur borde samhället arbeta för att stävja barnsexhandeln?" på följande sätt:

Jag har personligen sökt hjälp för en ung 19-årig grabb som hade dragning åt att attraheras av barn. (...) Jag har sökt landet runt i ca 8 månader snart, men bara hittat stöd för övergreppsoffer. Samtliga platser jag kontaktade, sa i stort sett samma sak: 'Det här är ett för stort problem för vår verksamhet. Om pojken inte har gjort något olagligt än, vet vi inte var man kan vända sig. Om han utsätter något barn, ska ni vända er till polis.'

Ecpat har sedan starten av Ecpat Hotline tagit emot ett stort antal samtal från personer som konsumerar barnpornografi. Samtalen handlar till stor del om att personerna vill tala om sin läggning, att de söker hjälp och att de inte har någon instans att vända sig till för att få den här hjälpen.

Behovet av förebyggande åtgärder framgår än mer tydligt när man granskar det tydliga sambandet mellan konsumtion av barnpornografi och sexuella övergrepp på barn. En studie som Brottsförebyggande rådet genomförde i samband med "Utredningen om sexuell exploatering av barn i Sverige", SOU 2004:71, visade att så många som 40 % av gärningsmännen fällts för sexualbrott mot barn i samband med att de fällts för barnpornografibrott. Av dessa hade dessutom en femtedel lagförts tidigare för sexualbrott mot barn vid minst ett ytterligare tillfälle. Studien baserades på 180 fällande barnpornografidomar mellan åren 1993–2002 och under första kvartalet 2003. I utredningen "Barnet i fokus – En skärpt lagstiftning mot barnpornografi", SOU 2007:54, genomfördes en granskning av 303 fällande barnpornografidomar 2001–2005. I 51 % av dessa domsluten (totalt 156) var den tilltalade även dömd för annan brottslighet än barnpornografibrott. 71 % av dessa var för sexualbrott mot barn. I de allra flesta fall hade sexualbrottet begåtts mot ett barn som ännu inte fyllt 15 år. I två tredjedelar av domarna var det begångna brottet riktat mot ett annat barn än barnet i det aktuella barnpornografibrottet.

Det är tydligt mot ovanstående bakgrund att förebyggande insatser brådskar. Den vård som idag erbjuds på de fyra stängda kriminalvårdsanstalter i Sverige som tar emot sexualbrottslingar är frivillig. Internerna väljer av olika anledningar att inte delta i behandlingen. Ibland är det så att strafftiden är för kort för att en behandling ens är möjlig att genomföra. Strafftiden för aktuella brott bör därför ses över så att det är möjligt att över huvud taget kunna erbjuda vård. Vidare bör det utredas vilka åtgärder som bör vidtas för att öka antalet interner som deltar i behandlingen. Det bör också undersökas om det inte finns möjlighet att inrymma de slutna och öppna anstalterna i gemensamma lokaler att den enskilde kan få behandling av en och samma person under hela fängelsevistelsen. Som det är idag kan en person som genomgår

behandling på ett ställe flyttas till en annan anstalt, vilket självklart medför negativa konsekvenser behandlingen.

Vidare borde även vård erbjudas efter fängelsestiden mot bakgrund av vad som ovan redogjorts för vad gäller den höga återfallsstatistiken. Det är inkonsekvent att erbjuda personer som dömts för sexualbrott mot barn en god behandling under fängelsestiden men därefter inte erbjuda någon som helst form av stöd som uppföljning. Vårdare vittnar om att de kontaktas av före detta dömda förövare då dessa är på väg att återfalla i destruktiva mönster. Både vårdare och före detta gärningsmän efterfrågar således denna möjlighet till vård i preventivt syfte. Det finns idag inte tillräckligt många öppna mottagningar dit vårdare kan hänvisa före detta sexualbrottsdömda. Denna brist måste omedelbart åtgärdas. Som ett komplement till fysiska mottagningar bör även en jourlinje, eller hotline, inrättas. En jourlinje skulle fylla en viktig roll eftersom pedofili ofta är förknippat med tabu och skam.

Det är absolut nödvändigt att det snarast utreds om möjligheterna att utöka öppenvården för såväl dömda som potentiella gärningsmän. Straffskalorna måste också ses över så att vård över huvud taget är möjligt att erbjuda, vilket borde innebära att dagsböter och strafföreläggande utesluts. Det bör också övervägas om inte denna typ av brott alltid bör ha en påföljd förenad med vårdföreskrift.

Det behövs mer forskning på området generellt för att samhället ska kunna sätta in rätt insatser. Den kunskap som finns om förövare, förövarproblematiken samt förövarbehandlingen för dessa brottskategorier finns idag inte samlad eller systematiserad. På vissa områden saknas i stort helt forskning, vilket bl. a. konstateras i utredningen ”Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften”, Ds 2007:13 s. 88: ”Allra sämst kanske kunskaperna är i fråga om gärningsmännen, vad som utmärker dem och hur de agerar.” Det kan tilläggas att trots detta konstaterande i utredningen föreslås inga åtgärder för att råda bot på okunskapen. Ett annat område som också i stort sett är blankt vad gäller forskning är kunskap om förövare som begår kommersiella former av sexuella övergrepp mot barn. Dessa former av brott inbegriper barnpornografibrott, människohandelsbrott, sexköpsbrott (personer som köper sex av människohandelsoffer), sexualbrott som begås mot barn där ersättning förekommer, sexualbrott som begås mot barn av svenskar utomlands och andra former av brott där sexuellt utnyttjande av barn sker på kommersiell väg eller med någon form av ersättning involverad. För att effektivt kunna bekämpa den allvarliga brottsligheten som livnär sig på barnsexhandeln måste man analysera hela orsakskedjan för att på så sätt förstå sig på grundorsakerna till mekanismerna bakom själva problemet.

Utöver vård och forskning på detta område måste det understrykas betydelsen av att denna brottstyp utreds skyndsamt. Att fler brott utreds snabbare bidrar inte bara till att fler barn skyddas från att bli utsatta för sexuella övergrepp utan också att personer som begår denna typ av brott kan erbjudas behandling så fort som möjligt.

Det är mot denna bakgrund av största betydelse att Rikskriminalpolisens grupp mot sexuella övergrepp mot barn & barnpornografi, ”Barnpornografi-gruppen”, som utreder denna typ av brott kontinuerligt förfogar över tillräck-

Fel! Okänt namn på

liga personella resurser för att på ett tillfredsställande sätt kunna sköta sin verksamhet. Gruppen har periodvis legat cirka två år efter i sitt arbete. Den långa utredningstiden innebär de facto att samhället accepterar att personer som begår sexuella övergrepp på barn, kan fortsätta med denna verksamhet relativt ostört under en längre period. Samtidigt kan vi konstatera att barn som utsätts för sexuella övergrepp i Sverige får en kölapp på två år. Detta är inte acceptabelt. Beslutet förra hösten att utbilda poliser lokalt för att utreda barnpornografibrott är ett steg i rätt riktning. Det är dock den centrala Barnpornografigruppen som besitter kompetensen, erfarenheten och kontinuiteten.

Barnpornografigruppen har också den viktiga rollen som både nationell och internationell koordinator eftersom denna brottstyp i flertalet fall är kopplad till den internationella brottsligheten som kräver kontakt med Interpol och andra länders polismyndigheter. Det är också inom Barnpornografigruppen som identifieringen av offren sker, varför adekvat bemanning fortsättningsvis bör säkerställas.

Enligt Rikskriminalpolisens chef Therese Mattsson är det huvudsakliga problemet inte att utöka Barnpornografigruppen, utan svårigheten är att rekrytera personal som vill arbeta med frågan. För att råda bot på detta borde sexualbrott mot barn få högre prioritet genom exempelvis öronmärkta resurser. Det har visserligen anslagits ökade resurser generellt till polisen 2007 och 2008, men det är viktigt att det uttalas en tydlig prioritering. Om så inte görs kommer vi även framöver att se hur denna brottslighet hamnar längst ned i prioriteringsordningen.

För att skydda våra barn mot sexuella övergrepp och sexuell exploatering måste vi leva upp till FN:s barnkonvention, artikel 34, som säger följande: "Konventionsstaterna ska särskilt vidta alla lämpliga nationella, bilaterala och multilaterala åtgärder för att förhindra

- (a) att ett barn förmås eller tvingas att delta i en olaglig sexuell handling,
- (b) att barn utnyttjas för prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet,
- (c) att barn utnyttjas i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material."

Stockholm den 3 oktober 2007

Lars U Granberg (s)